

Felköszöntő a Berde-serleggel.

Erdélyi Testvérek, kedves unitárius Atyámfiai!

Egyházunk történetében az önzetlen áldozatkészségnek, ha meg személyesítője után kutatunk, visszapillantva a történelmi távlatba, az erdélyi ősrendetegből *Berde Mózsá* alakja sudár fenyőként magaslik ki.

Bölcsője Háromszék kies lankáin ringott, itt szívta magába kora gyermekkorában a szabad Székelyföldből kiáradó független nemzeti érzést és a népies szellemet.

Majd Székelykeresztúr és Kolozsvár volt két mérföldkő a nagyrahivatott székely ifjú életében és szellemi fejlődésében.

Erdély ősi kultúrájának fellegvéraiban, az unitárius Alma Matereken, a Szamos-parti Athénben fogékony lelkületénél fogva már serdülő korában megszerezte a tudományos képzettsége és magasabb művelődésének alapjait.

Egy páratlan munkás, mondhatni aszkéta életen át önmegtagadással szolgálta a magyar közművelődést, a hazaszeretettől ízzó negyvennyolcas kormánybiztos, a szabadságharc leveretése után az évekig külföldi fogságban sinylődő hős honvédtiszt, a soha el nem csüggedő, nagyvonalú nemzetgazda, akinek genialitásával hatalmas méretűvé növelt mezőgazdaságait csak szerénysége múlta felül.

Egy hosszú élet ernyedetlen szorgalmával méltán rácáfolt meghitt barátja, a nagy Petőfi „Magyar nemes“-ére.

Bár krózsusi vagyonnal rendelkezett már élete delén, a vele született népies felfogására és puritánságára is jellemzően maradt róla hátra, hogy nagybuni kastélyában még a néhai gróf Teleki Samut is ősi szokás szerint tőrőspuliszkával vendégelte meg — egy szál faggyúgyertya mellett.

Jó vagy balsorsa bárhova is sodorta, az az Erdély volt és maradt mindig eszménye, amelynek klasszikus földjéből korát megelőzve küzdelmes évszázadokon át az egész világ közkincseként a Hit- és Gondolatszabadság kivirágzott, amelynek magyarsága a közelmúlt nehéz történelmi időkben újból példát adott arra, hogy a nagy nemzeti veszedelmek idején annak egyik öntudatos tagja sem vonulhat vissza az individualizmusból kifejlődött „splendid isolation“-nak, a rideg elzárkózottságnak elefántcsont várába, hanem az ősi székely nemzeti lélekben szunnyadozó népi öntudat és a közösség magasabb érzete, — akár, mint a primitív időkben annak

előfutaraként visszamaradt régi szokás, a kaláka, — akár a *Berde Mózs*a tüneményes közdasági érzékére valló, a székelység kívándorlását is ellensúlyozó közbirtokossági javak és székely határőri szolgálat és pénzalapok felújítása, az egymásrautaltság és egymást megsegítés nemesebb gondolata kell minden egyes polgárának öntudatát áthassa.

Ez átörökölt faji, szociális és minden előítélettől mentes népi gondolat, — az újból vissza a néphez, az őserőt képező faluhoz, a székely fajhoz, — lehetett csak az a közösen ható erő, amely az alacsonyabb rendű elnyomónak úgy a külső, fizikai erőszakával, mint a raffináltan alkalmazott lelki kényszerével szemben is mindenkoron hatékonyan és sikeresen ellenállott.

Ez a lelkekben is szunnyadozó, tudatalattivá vált kölcsönös támogatás volt az a kovász, amely az erdélyi természet mostoha-ságai, a zord idők közepette is különböző fajainak évszázados élet-halál harcában a magyar néplélekben a sikeres ellenállást mindenkoron táplálta és még ezután is sajnos sokszázezer elnyomott testvérünknek ad fokozott erőt *hitéért, a faj fentartásáért és népéért* megvívandó hősi küzdelméhez.

Minket erdélyi unitáriusokat, még azokat is, akiket sorsa az erdők koszorúzta bérces szülőföldünkől bárhová elvetett, amikor a Berde Mózsa emléké

magunk elé idézzük, a transzilvánizmus magasabbrendű tüze hevít; szálljon hát gondolatunk és hálánk vissza a nagy székely fejedelmi alapítónak és Egyházunknak történelmi aranykorába!

Nevét, bár nem véste Klió kemény márványköbe, számos kultúrintézményünk megteremtőjének és a „Berde-cipó“ hagyományozójának áldott emléke benne él a késői unokák hálás szívében.

Annak drága illatából kiárad nemcsak a szegény székely tanuló ifjakat éltető kenyérnek az ereje, hanem a közösség oltárára egy munkás élet eredőjeként helyezett fejedelmi gyümölcsnek az apoteozissa is.

Amikor Erdély sorsforduló évében, részbeni felszabadulása után ez ünnepélyes, felemelő alkalommal én is, mint évszázados papi ősök hálás ivadéka, szülővárosomba, Kolozsvárra zarándokolok és itt e történelmi falak között az emlékezésnek a serlegét az ő önmegetagadó, fáját híven szerető, a népies gondolatot féltékenyen őrző és Egyházunkhoz hűen ragaszkodó nagy fiára üritem:

megindult lélekkel kívánom, hogy minden elhatározásunknál egészséges közszellemtől irányítva a Berde Mózsa tisztább életfelfogása és magasztosult emléke, mint a drága hagyományként féltékenyen őrzött unitárius *összetartás eszményképe lebegjen előttünk!*

Vitéz Dr. Kozma György.

IRODALOM.

Kelemen Imre oklándi lelkész húsz úrvacsorai ágendát bocsátott közre az Unitárius Szószék július-decemberi számában. Amíg az ágendákat lapozgatjuk, az unitárius szakírók mostoha sorsa jut eszünkbe. A világért sem helytelenítjük, hogy szaklapjainkat időnként több dolgozattal keressük fel, sőt magunk is hirdetjük a fokozottabb támogatást, de arra gondolunk, hogyha nagyobb olvasó- és vevőtáborral rendelkeznék, a húsz ágenda negyvenre vagy hatvanra nőne s könyvalakban jelenne meg, mert szent a meggyőződésünk, hogy Kelemen Imrének még több dolgozata hever a fiókban. A dolgozatok így is egységes betekintést engednek az öntudatosan gondolkozó és őrtálló pásztor lelkébe, ki teljesen tisztában van a feladatával. Úrvacsorai ágendái nemesen egyszerűek és alkalomszerűek. S már ez magában véve sikert jelent. Tudja, hogy mit, mikor és kinek beszél. Hangja az örökhívó szó az úrasztalához, az élő vizek forrásához. Hittani szempontból talán nem annyira az úrasztalán, mint a jegyeken van a hangsúly, de ez a jelen esetben nem zavarja az ágendák szépségét. Mindenik dolgozatnak külön is megvan a maga értéke, de a sorozatban az őszi hálaadó ágendák a legsikerültebbek. A magam részéről ezeket helyeztem volna elől a sorozatban. A határról bevonuló istenáldás szinte kézzelfoghatóan nyilatkozik meg bennük, hogy azután imára boruljon az ember a Gondvtseľ előtt. De a többiből is szétárad az örök hit és forró szeretet, csak olvasgatnunk kell a dolgozatokat, de inkább fennhangon olvassuk, mert Kelemen Imre írói hatása az élő szó erejében bontakozik ki a legszebben. (S. D.)